

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO-680333-V/11/AA

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, *11. VIII.* 2011 r.

Pani
EWA KOPACZ

MINISTER ZDROWIA

Szanowne Pani Minister

Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 111, poz. 535 ze zm.) dopuszcza możliwość zastosowania przymusu bezpośredniego.

W myśl art. 18 tej ustawy, przymus bezpośredni wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, przy wykonywaniu czynności przewidzianych w niniejszej ustawie, można stosować tylko wtedy, gdy przepis niniejszej ustawy do tego upoważnia albo osoby te dopuszczają się zamachu przeciwko życiu lub zdrowiu własnemu lub innej osoby lub bezpieczeństwu powszechnemu, lub w sposób gwałtowny niszczą lub uszkadzają przedmioty znajdujące się w ich otoczeniu, lub poważnie zakłócają lub uniemożliwiają funkcjonowanie zakładu psychiatrycznej opieki zdrowotnej lub jednostki organizacyjnej pomocy społecznej. Stosowanie przymusu bezpośredniego wymaga zachowania przewidzianej przez ustawodawcę procedury oraz podlega kontroli. Stosownie do art. 3 pkt 6 powołanej ustawy, ilekroć przepisy niniejszej ustawy stanowią o przymusie bezpośrednim, bez wskazania środka przymusu bezpośredniego, należy przez to rozumieć:

- a) przytrzymanie - doraźne, krótkotrwałe unieruchomienie osoby z użyciem siły fizycznej,
- b) przymusowe zastosowanie leków - doraźne lub przewidziane w planie postępowania leczniczego wprowadzenie leków do organizmu osoby - bez jej zgody,
- c) unieruchomienie - obezwładnienie osoby z użyciem pasów, uchwytów, prześcieradeł, kaftana bezpieczeństwa lub innych urządzeń technicznych,
- d) izolację - umieszczenie osoby, pojedynczo, w zamkniętym i odpowiednio przystosowanym pomieszczeniu.

Przesłanki do zastosowania przymusu bezpośredniego występują również w przypadku niektórych chorych somatycznie, hospitalizowanych głównie na oddziałach neurologicznych, chorób wewnętrznych, toksykologicznych, urazowych. Jednakże w przypadku tych chorych, problem zastosowania przymusu bezpośredniego nie został uregulowany, pomimo, że ochrona praw pacjentów przemawia za koniecznością sprecyzowania w tych przypadkach warunków zastosowania przymusu bezpośredniego oraz dokonywania oceny zasadności zastosowania tego przymusu, z uwzględnieniem bezpieczeństwa chorych i zabezpieczenia wykonania niezbędnych procedur medycznych (np. wlewu kroplowego z użyciem wenflonu, założonej sondy żołądkowej, cewnika do pęcherza moczowego).

W praktyce, środki przymusu bezpośredniego (głównie unieruchomienie z użyciem pasów) stosowane są poza oddziałami psychiatrycznymi, niejednokrotnie bez uprzedzenia o tym pacjenta i jego opiekunów, zachowania szczególnej ostrożności i dbałości o dobro chorego i jego godność. Potwierdzają to doniesienia środków masowego przekazu oraz informacje przekazywane przez pracowników szpitali (ostatnio np. „Gazeta Wyborcza” z dnia 28 lipca 2011r. - artykuł pt. „Procedura: związać”).

W związku z powyższym, na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o podjęcie działań legislacyjnych w kierunku uregulowania sprawy stosowania przymusu bezpośredniego w przypadkach nie objętych przepisami ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

Uprzejmie przypominam, że omawiany problem był już przedmiotem wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich do Pani Minister (pismo z dnia 3 listopada 2008 r. - RPO-595130-X/08). W wystąpieniu tym Rzecznik podniósł m.in. że przymus bezpośredni stosowany w innych przypadkach niż przewidziane w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego, nie znajduje podstaw prawnych i godzi w wolność człowieka, a jego stosowanie - bez wyraźnego umocowania prawnego, odpowiedniej procedury i kontroli - pozbawia chorych somatycznie nie tylko niezbędnej w tej sytuacji ochrony, ale i naraża na upokorzenie. W odpowiedzi Ministra Zdrowia na to wystąpienie (pismo z dnia 1 grudnia 2008 r. - BPP-070-26-2183/IJR/08) znalazły się jedynie informacje o działaniach na rzecz ochrony praw pacjenta ówczesnego Biura Praw Pacjenta przy Ministrze Zdrowia oraz wejściu w życie przepisów ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2009 r. Nr 52, poz. 417).

Łezwa wynezy szocentka
Jenna Jiponia